

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовео комисију Наставно научно веће Филозофског факултета у Новом Саду, <u>18.03.2016.</u>
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: Проф. др Снежана Смедеревац , редовни професор, ужа научна област Психологија, 23.03. 2011., Филозофски факултет у Новом Саду, <i>ментор</i> ; Проф. др Љиљана Михаић , ванредни професор, ужа научна област Психологија, 1.11.2012., Филозофски факултет у Новом Саду, <i>председник комисије</i> ; Проф. др Снежана Стојиљковић , редовни професор, ужа научна област Психологија, 28.01.2013., Филозофски факултет у Нишу, <i>члан</i> ; Проф. др Владимир Хедрих , ванредни професор, ужа научна област Психологија, 01.12.2013., Филозофски факултет у Нишу, <i>члан</i> ; Др Петар Чоловић , доцент, ужа научна област Психологија, 9.01.2013., Филозофски факултет у Новом Саду, <i>члан</i> .
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: Кристина (Милан) Ранђеловић
2. Датум рођења, општина, држава: 23.12.1982., Делчево, Македонија
3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, Одсек за Психологију, Мастер психолог
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2009., Филозофски факултет, Нови Сад, Психологија
5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:

-
6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
-
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Ефекти социјалне претње и типа повратне информације на когнитивне пристрасности и социјалну анксиозност
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са знаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.
<p>Дисертација садржи укупно тринаест (13) поглавља, односно 269 страна, 4 слике, 2 графикона, 43 табеле, 391 референцу и 14 прилога.</p> <p>У првом, уводном поглављу, детаљно је објашњен појам социјалне анксиозности, при чему су изложене сличности и разлике између социјалне анксиозности и других конструката (социјална фобија, стидљивост и склоност ка доживљавању осећања срама). Осим тога, појашњене су и врсте социјалне анксиозности, као и њене функције. Затим су описани модели социјалне анксиозности, са акцентом на Медијациони модел социјалне анксиозности (MMSA), који представља референтни оквир истраживања. У оквиру описа поменутог модела, дат је преглед ситуационих и диспозиционих фактора социјално анксиозног феномена, са краћим освртом на Реформулисану теорију осетљивости на поткрепљење (rRST), јер се MMSA ослања на њу. Затим је описана обрада афективно обојених садржаја (когнитивне пристрасности: пажња, меморија и расуђивање) и приказани су резултати релевантних истраживања на тему повезаности особина личности и когнитивних пристрасности. Посебан део посвећен је појашњењу интеракције особина личности и ситуационих фактора у одређењу когнитивно-афективног одговора у склопу социјално анксиозне епизоде, као и приказу медијационе улоге когнитивних пристрасности у релацији између особина личности и социјално анксиозног стања. На крају овог дела предложен је додаток моделу, који се тиче испитивања улоге депресивности као стања личности који би могао имати важну улогу у предвиђању појаве и интензитета социјално анксиозне реакције. Осим тога, као допуна модела предложено је испитивање улоге процесирања информација након социјално претећег догађаја, као и значај типа повратне информације процењивача. Наредна три поглавља посвећена су емпиријском делу рада, који се односи на први експеримент који је за циљ имао утврђивање независне и интеракцијске улоге између персонолошких и ситуационих чинилаца (потенцијална друштвена опасност) у одређењу појаве когнитивних пристрасности и социјално анксиозног стања. Прво је представљен проблем истраживања, потом циљеви, хипотезе, узорак, варијабле, инструменти, процедура и обрада података. Затим је уследио приказ резултата, дискусија добијених налаза и на крају су изведени закључци. Аналогно тој структури, приказан је и други експеримент, који је за циљ имао испитивање улоге актуелне социјалне претње комбиноване са одређеним типом невербалних повратних информација процењивача (негативне, позитивне и неутралне) у предикцији когнитивно-афективне реакције, као и допринос персонолошких фактора у одређењу исте. На крају су дата завршна разматрања која су објединила налазе првог и другог експеримента. Другим речима, у том делу рада направљено је</p>

поређење налаза оба експеримента и предложене су импликације добијених резултата на тестирани модел, rRST, као и на концепт социјалне анксиозности. Завршна разматрања су допуњена недостацима спроведених истраживања, као и препорукама за наредне истраживачке подухвате. Поред наведених поглавља, дисертација укључује и списак коришћене литературе, као и прилоге.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Теоријски део кандидаткиња је посветила прегледу релевантних концепата који се налазе у основи истраживачког проблема. Направљен је преглед основних модела социјалне анксиозности, након чега је разрађен модел који представља референтни оквир истраживања. У питању је Медијациони модел социјалне анксиозности који се у великој мери ослања на Теорију осетљивости на поткрепљење, као једну од актуелно доминантних теорија личности. Посебну вредност у теоријском делу рада представља приказ концепата који чине предмет истраживања, а који се односе на когнитивне аспекте и манифестације особина личности и стања анксиозности. Когнитивне пристрасности у пажњи, меморији и расуђивању имају важну улогу као медијациони фактори између особина личности и стања социјалне анксиозности и у контексту овог истраживања представљају важан аспект когнитивне обраде информација. Иако је истраживачки нацрт у овој докторској дисертацији веома сложен, његова вредност огледа се управо у повезивању различитих научних области, као што су психологија личности, психопатологија и когнитивна психологија, које се ретко налазе у оквиру исте концептуалне и истраживачке парадигме. Кандидаткиња је у теоријском делу демонстрирала компетентност у погледу познавања доминантних приступа у различитим психолошким дисциплинама.

Одељак Метод написан је у складу с важећим стандардима у емпиријским истраживањима и садржи детаљан приказ процедура и поступака оба спроведена експеримента. У области психологије личности експериментални истраживачки дизајн је драгоцен поступак за прикупљање података у вези с испитиваним феноменима. Оба експеримента дизајнирана су и спроведена у складу с ригорозним научним стандардима.

Приказ резултата истраживања кандидаткиња почиње навођењем основних дескриптивних показатеља. Након тога представља резултате провере експерименталне манипулације и на крају приказује резултате испитивања ефеката особина личности и експерименталне манипулације на стање социјалне анксиозности. Примењени статистички поступци су у складу с највишим стандардима за анализу података у мултиваријатним истраживачким дизајнима и кандидаткиња је демонстрирала висок ниво компетентности у погледу њихове адекватне употребе.

Одељак Дискусија представља највреднији део дисертације, јер интегрише најновија теоријска и методолошка достигнућа у покушају расветљавања једне важне теме за психологију, као што је социјална анксиозност и ефекат ситуационих и диспозиционих чинилаца на њену манифестацију.

Комисија закључује да су сви делови дисертације написана у складу с највишим научним стандардима.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРској ДИСЕРТАЦИЈИ

M52 Ранђеловић, К. и Смедеревац, С. (2011). Релације животних циљева, базичних психолошких потреба и добробити. *Примењена психологија*, IV/3, 263-278. ISSN 1821-0147 UDK 159.974.5-057.875

M24 Ранђеловић, К., Стојиљковић, С. и Милојевић, М. (2013). Персонални фактори синдрома изгарања код наставника у оквиру теорије самоодређења. *Зборник Института за педагошка истраживања*, 45(2), 260–281. UDK 159.944.4:371.12.011.3-051; 159.923.2 ID 203649292 DOI: 10.2298/ZIP11302260R

M45 Ранђеловић, К., Стојиљковић, С. (2013). Синдром изгарања, у: *Односи на послу и у породици у Србији почетком 21. века* (уред. В. Хедрих, Ј. Тодоровић, М. Ристић), Ниш, Филозофски факултет, 165-171, ISBN 978-86-7379-313-9

M45 Ранђеловић, К., Милојевић, М. и Ракић-Бајић, Г. (2013). Психометријске карактеристике примењених психолошких скала, у: *Односи на послу и у породици у Србији почетком 21. века* (уред. В. Хедрих, Ј. Тодоровић, М. Ристић), Ниш, Филозофски факултет, 215-243, ISBN 978-86-7379-313-9

M45 Милојевић, М., **Ранђеловић, К.** и Белић, М. (2013). Разлике у изражености варијабли с обзиром на најзначајније социјалнодемографске карактеристике, у: *Односи на послу и у породици у Србији почетком 21. века* (уред. В. Хедрих, Ј. Тодоровић, М. Ристић), Ниш, Филозофски факултет, 321-341, ISBN 978-86-7379-313-9

M51 Ранђеловић, К. и Ранђеловић, Д. (2014). Упитник социјалне вероватноће и потенцијалних последица – провера поузданости и валидности на српској популацији. *Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини*, 44(3), 389–409. UDK 159.942.3.075-053.81 616.89-008.441 COBISS.SR-ID 212251148 ISSN 0354-3293, eISSN 2217-8082

M51 Ранђеловић, К. и Ранђеловић, Д. (2014). Особине личности и социјална анксиозност код студената. *Комуникацијни технологије*, 6, 152–160. УДК 007:304:004.9

M53 Ранђеловић, К. и Стојиљковић, С. (2014). Селф-оријентација и субјективна и психолошка добробит студената, *Годишњак за психологију*, 12(13), 91-102. ISSN 1451-5407, UDK 159.923.2.072-057.875 159.942.53-057.875

M24 Randelović, K. & Stojiljković, S. (2015). Work climate, basic psychological needs and burnout syndrome of primary school teachers and university professors. *Теме*, 3, 823-844. UDK 371.13/15 Print ISSN: 0353-7919; Online ISSN: 1820-7804

M51 Randelović, K. & Todorović, D. (2015). Relations of certain types of motivation and self-orientation, *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 6, 3, 87-94, ISSN 1309-6249.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати генерално потврђују ефикасност експерименталних манипулација у изазивању потенцијалне и стварне претње самопоштовању у друштвеном контексту. Иако ти ефекти нису толико уочљиви у свим испитиваним доменима, ипак се може рећи да су успешно испровоциране одређене когнитивно-афективне реакције. Међутим, без обзира на то што је у првом експерименту ситуација доживљена као потенцијално угрожавајућа, когнитивне пристрасности нису оствариле медијаторске ефекте у релацији особина личности и социјално анксиозног одговора, што није у складу са ММСА-ом. У другом експерименту забележени су посреднички ефекти између појединих варијабли, те су самим тим делимично потврђене претпоставке ММСА. Дакле, добијени подаци једним делом подржавају медијаторски и модераторски приступ у испитивању тријаде особа, ситуација и понашање.

Резултати првог експеримента показују да ситуација нема самосталне и значајне ефекте на појаву пристрасности у пажњи и меморији. Међутим, тај ефекат је значајан за појаву негативних пристрасности у расуђивању и социјално анксиозне реакције. Блокирање, Борба и депресивност повезују се са пристрасностима у пажњи према стимулусима одеђене категорије, али ефекти последње две варијабле зависе од ситуације. Борба је у садејству са ситуацијом приликом одређења просечног броја негативних речи. Депресивност, БИС, Блокирање и ситуација представљају значајне корелате перцепције друштвене опасности. Детектовани су и значајни ефекти интерреаговања БИС-а и ситуације на процену узнемирености, као и Блокирања и услова манипулације на исту. За предикцију социјално анксиозног искуства издвајају се БИС, БАС и депресивност, као и друштвени сетинг. Међутим, забележено је одсуство значајних интеракција између индивидуалних и ситуационих чинилаца у одређењу стања социјалне анксиозности. Налази медијационе анализе упућују на изостанак посредничке улоге когнитивних пристрасности у односу између особина личности и тренутног нивоа социјалне анксиозности.

Генерално, не постоје значајни ефекти евалуције од стране професора на појаву когнитивних пристрасности и социјално анксиозних манифестација. БИС и Блокирање имају самосталне ефекте на различите индикаторе пристрасности у пажњи. БАС и Борба такође остварују везу са поменутиим доменом личности, али њихово дејство зависи од нивоа ситуационе манипулације. Блокирање се показује битним за одређење негативне пристрасности у меморији тек у садејству са друштвеним догађајима. БИС, Блокирање и Бежање су, након контроле ефеката ситуације, значајно повезани са негативним пристрасностима у расуђивању, док ефекти БАС-а зависе од услова провокације. Пораст у БИС-у, Блокирању, Бежању и депресивности представља личносну основу за јављање специфичне когнитивно-афективне реакције на социјалне стимулусе страха. И у другом експерименту ефекти особина личности на доживљај социјалне анксиозности не зависе од ситуационог контекста. Резултати медијационе анализе иду у прилог потпуном посредничком ефекту процене вероватноће појаве непожељних

друштвених дешавања у релацији БИС-а, Бежања и Блокирања, с једне стране, и стања социјалне анксиозности, с друге, али само у услову са позитивним и неутралним социјалним евалуацијама.

Упркос извесним разликама у активацији личносних система у одређењу когнитивно-афективне реакције у различитим друштвеним околностима, подаци из оба истраживања указују на слабе ефекте садејства личносних и ситуационих фактора у одређењу карактеристика пажње и меморије. Међутим, то није разлог да такве ефекте прогласимо неважним јер није ни за очекивати јаке и лако детектоване ефекте интерреаговања различитих група чинилаца који су предвиђени сложеним моделима. Стога репликабилност ових налаза у наредним истраживањима представља меру њихове поузданости. У овом тренутку, добијени налази корисни су за постављање почетних претпоставки о предикцији когнитивне обраде на основу међусобног односа релативно трајних одлика личности и срединских карактеристика, што је изостављено MMSA-ом. Уједно, ово би била једна од импликација добијених резултата за MMSA. Дакле, експерименталне манипулације саме по себи нису биле довољне у изазивању специфичних образаца пажње и меморије. Међутим, сасвим је могуће да су сви на приближно исти начин доживели потенцијално и актуелно социјално угрожавање и да су због тога смањене индивидуалне разлике. Тиме се може објаснити и одсуство значајних ефеката особина личности које се доводе у везу са когнитивном обрадом појединих врста материјала.

Резултати рада нуде могућност стицања увида у то које групе чинилаца и на који начин одређују когнитивну обраду садржаја и афективног одговора у релевантним друштвеним ситуацијама. При том, те информације могу послужити у формулисању специфичних хипотеза у оквиру MMSA-а. Поред тога, вредност добијених података огледа се и у применљивости MMSA-а на релевантне друштвене ситуације, као што су најавна и актуелна процена у академском окружењу, али и другим животним ситуацијама сличне врсте (нпр. изношење мисли и идеја у пословном контексту). Како су овим радом обухваћене ситуације које изазивају опсервациону социјалну анксиозност, било би од значаја испитати примењивост овог модела у околностима социјалне анксиозности у интеракцијама (нпр. хетеросексуална анксиозност, анксиозност при разговору са странцима и сл). Иако је према доминантним гледиштима страх од негативне процене суштинска одлика социјалне анксиозности, резултати овог истраживања иду у прилог релативно новијим схватањима, према којима је страх од процене уопштено основа овог стања. Осим тога, вредност овог рада састоји се у провери одређених претпоставки rRST-а у релевантним друштвеним околностима, као и потврди истих.

Иако добијени налази једним делом потврђују претпоставке MMSA-а, може се рећи да они представљају почетак у уобличавању коначног одговора на постављена питања и да нуде корисне смернице за организацију будућих истраживања. Упркос томе што су истраживања овог типа праћена бројним проблемима различите природе (организација истраживања, контрола експерименталних услова, величина узорка, етичка питања и др.), она несумњиво

представљају један од адекватнијих начина испитивања проблематике социјално анксиозног феномена.

На основу свега може се рећи да постоје бројне могућности за испитивање основних поставки Медијационог модела социјалне анксиозности. Овим смо радом указали на значај ове проблематике и отворили нове путеве њеног проучавања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Резултати овог истраживања имају велики допринос у расветљавању природе важних психолошких феномена. Резултати су приказани прегледно и јасно. Иако је нацрт истраживања веома сложен, што доприноси великом броју анализа и резултата, кандидаткиња је њихов преглед учинила јасним, а импликације корисним за будућа истраживања феномена социјалне анксиозности. Кандидаткиња је демонстрирала висок степен познавања методолошких процедура и статистичких поступака, чиме њене компетенције превазилазе оквире концептуалних знања у психологији као науци.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе
3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

1. Дисертација је написана у складу с образложењем наведеним у пријави теме.
2. Дисертација садржи све битне елементе.
3. Постоји неколико разлога због којих ова дисертација представља оригиналан допринос психологији као науци. Први разлог се односи на концепталну основу рада. Наиме, социјална анксиозност је важан феномен и у овом раду је сагледан из мултидисциплинарног угла, који обухвата адекватне референтне оквире из области психологије личности, психопатологије и когнитивне психологије. Други важан допринос овог рада односи се на методолошки аспект, јер емпиријску основу рада чине два експеримента у којима су индуковане потенцијална и стварна претња, које провоцирају различите емоционалне и когнитивне реакције. Овакав емпиријски приступ доприноси увођењу високих стандарда у област психолошких истраживања. На крају, највећи допринос овог рада огледа се у повезивању резултата истраживања с постојећим сазнањима у истраживањима социјалне анксиозности. Резултати показују да потенцијална претња доприноси пристрасностима у расуђивању, док особине личности као стабилне предиспозиције доприносе пристрасностима у пажњи и меморији. С друге стране, у ситуацији реалне претње, особине личности имају модераторски утицај на пристрасности у меморији и важан допринос на пристрасности у расуђивању. Овакви резултати у значајној мери расветљавају допринос

ситуационих и диспозиционих чинилаца на когнитивна и емоционална стања.

4. Сваки научни рад који се заснива на емпиријским подацима укључује ограничења која произилазе из несавршених метода процене релевантних феномена. Ова дисертација нема недостатака који би утицали на резултате истраживања, али свакако отвара низ питања у вези с могућим начинима испитивања феномена социјалне анксиозности. У том смислу, одабир инструмената за процену испитиваних феномена може допринети поузданости података. Природа екперименталне манипулације увек може отворити низ питања у вези с провоцирањем планираног емоционалног стања. Међутим, предност оваквих истраживања је што увек могу бити репликована од стране других истраживача, чиме се интензивира научна активност и чини поузданијом процена релевантних феномена.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже да се докторска дисертација Кристине Ранђеловић под називом „Ефекти социјалне претње и типа повратне информације на когнитивне пристрасности и социјалну анксиозност“ прихвати, а кандидату одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Снежана Смедеревац, редовни професор за ужу научну област Психологија, ментор

Проф. др Љиљана Михаић, ванредни професор за ужу научну област Психологија, председник комисије

Проф. др Снежана Стојиљковић, редовни професор за ужу научну област Психологија, члан

Проф. др Владимир Хедрих, ванредни професор за ужу научну област Психологија, члан

Др Петар Чоловић, доцент за ужу научну област Психологија, члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.